

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze bakalářské práce

Drobné církevní stavby

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Polišenský CSc.

Barbora Máslová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá drobnými církevními stavbami na území města Jihlavy a jejích přilehlých částí. Stanoveným cílem práce je lokalizovat a provést technickou inventuru stavu 25 drobných církevních staveb na vymezeném území. Teoretická část vymezuje typologii těchto staveb, základní pojmy vztahující se k drobné církevní architektuře, jejich úlohu a historický vývoj, vymezuje pojem kulturní památka. Dále popisuje technickou údržbu drobné církevní architektury, právní a ekonomické aspekty. Praktická část obsahuje terénní šetření, které zaznamenává pohled na stavby celkově i na vytypovaný vzorek, vlastnictví těchto staveb, jejich současný stav, vyhlášení kulturní památkou, frekvenci oprav a využívání prostředků z dotačních programů. Obsahem práce jsou i navrhovaná řešení vedoucí k efektivnější pravidelné údržbě a obnově těchto staveb a využívání dotačních programů.

Cíl a metodika

Hlavním cílem bakalářské práce je zjištění technického stavu drobných církevních staveb a přístup vlastníků k nim. Drobné církevní stavby jsou zasazené do historického kontextu, je určena jejich poloha, zjištěn způsob jejich ochrany a následně vlastnictví těchto staveb. Toto je shrnuto v dokumentačním listu. Úkolem práce je také nastínit zdroje a možnosti financování potřebných oprav, zjištění posloupnosti rekonstrukcí a také právní a ekonomické aspekty, které se k opravám vážou. Na základě vypracované práce jsou městu doporučena jistá opatření. Z výsledků terénního šetření by mělo vyplynout, jak je o tyto drobné církevní stavby pečováno.

Bakalářská práce je zpracována na základě dostupné literatury, webových zdrojů, studia legislativy a podkladových materiálů získaných na magistrátu města Jihlavy, odboru správy realit. Na základě vyjádření se farností v dané lokalitě a správců dotačních programů. Práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část obsahuje definice jednotlivých pojmů, zaměřuje se na typologii jednotlivých drobných církevních staveb, jejich historii, význam a všeobecné povědomí o těchto stavbách. V teoretické části je popsána i forma vlastnictví. Dále nechybí ani právní a ekonomické aspekty, vztahující se k těmto objektům. Nakonec jsou vyjmenovány zdroje financování oprav.

Terénní výzkum probíhal v Jihlavě a jejích přilehlých částech. Vybrané stavby byly osobně autorem navštíveny a zhodnoceny. Následně byla určena jejich lokace a zaneseny do map příslušných částí Jihlavy. Během terénního šetření byla provedena fotodokumentace vybraných staveb. Autor zjistil skutečný stav, ve kterém se stavby nacházejí. Výzkumná část je založena na sběru dat a jejich vyhodnocení. K datům byla přidána diskuze, která shrnuje výsledky šetření. Výzkumná část je obohacena o grafy a tabulky s odpovídajícími daty, napomáhající k zodpovězení výzkumných otázek. Data byla čerpána z výsledků šetření, a to na základě dostupných informací a z osobní zkušenosti autora. Je také doplněna druhou kvantitativní metodou, dotazníkem v elektronické podobě. Cílem dotazníku bylo zjistit, jaký vztah mají obyvatelé Jihlavy k těmto stavbám. Dotazník byl rozesílán přes internet.

Vlastní práce

Výzkum byl proveden v kraji Vysočina, město Jihlava. Drobné církevní stavby se nacházejí nejen v centru města, ale i v ostatních katastrálních územích jako je Horní Kosov, Hosov, Helenín a Březinky. Jihlava disponuje velkou škálou drobné církevních architektury. Na základě odborné literatury a doporučení byl vytvořen soupis, který byl podkladem pro terénní výzkum a který obsahoval množství staveb, jejich umístění a druh vlastnictví. Pro tuto práci bylo následně vybráno 25 konkrétních staveb, u kterých byl vytvořen dokumentační list (viz příloha č. 1), jehož součástí byla fotodokumentace, lokalita, vlastník, rok poslední opravy, vyhlášení kulturní památkou, historie a hodnocení současného stavu.

Z dostupných údajů bylo zachyceno 99 drobných církevních staveb. Šetření prokázalo, že většina z nich patří pod správu města. Tyto výsledky pramení z toho, že drobné církevní stavby mají původ v lidové architektuře. Mnohdy nebyl znám vlastník, a tudíž přešly pod správu obcí a měst. Šetřením autor došel k závěru, že i když se soukromý vlastník objevil, daroval tuto stavbu do majetku obcí či měst.

V současnosti údržba a jejich evidence spadá pod odbor správy realit Magistrátu města Jihlavy. V návaznosti na zjištění, které autor provedl, lze konstatovat, že město Jihlava se o drobné církevní stavby stará s péčí řádného hospodáře, provádí jejich pravidelnou údržbu, mapuje jejich stav a případně provádí i rozsáhlejší opravy. Stavby jsou ve vynikajícím či velmi dobrém stavu.

Dalším okruhem, kterým se práce zabývala, byly zdroje čerpání finančních prostředků na opravy. Finanční prostředky je možné čerpat z rozpočtů města a obcí, Ministerstva kultury České republiky, Ministerstva životního prostředí České republiky, Ministerstva pro místní rozvoj České republiky, z fondů (Státní zemědělský intervenční fond, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova) a nadací. Z provedeného šetření bylo zjištěno, že město Jihlava zajišťuje financování údržby a opravy drobných staveb především z vlastních zdrojů. Dále využilo k financování prostředky přidělené ministerstvem kultury a v případě jedné stavby využilo dotací z Regionálního operačního programu Jihovýchod. Je tedy patrné, že objekty jsou v dobrém stavu především financováním ze strany Magistrátu města Jihlavy.

Ve zkoumaném období město využilo dotace pouze z 32 %. Během šetření nebylo možné prokázat, zda město mělo o tyto dotace zájem, nebo zda jim nebyly přiděleny. Autor se domnívá, že vše pramení ze složitosti dokladování dokumentace, která je součástí žádosti o přidělování dotací.

V souvislosti s tím, se autor zabýval otázkou, zda vyhlášení stavby kulturní památkou ji zvýhodňuje oproti jiným stavbám tohoto charakteru. Na její opravu je totiž možné čerpat větší množství finančních prostředků, a to z nabízených programů. Z provedeného průzkumu vyplynulo, že město Jihlava nijak kulturní památku v průběhu obnovy neupřednostňuje.

Dalším okruhem bylo zdokumentovat frekvenci proběhlých oprav. Potvrdilo se, že k velkému rozmachu oprav drobných církevních staveb docházelo v 90. letech 20. století a pokračuje i dnes. Autorem bylo mapováno období 2003 -2014, které bylo dohledáno. Bylo doloženo, že jsou opravy prováděny bez ohledu na typologii staveb, tzn. že žádná skupina staveb není upřednostňována. Od této doby jsou opravy na mapovaném území prováděny průběžně.

Lze konstatovat, že město Jihlava se ke svému kulturnímu dědictví hlásí. Většina staveb je zdokumentována, je pravidelně udržována a opravována. Rezervy by autor spatřoval v čerpání dotačních programů, které byly zmíněny již v teoretické části. Žádosti by měly být směřovány na Zemědělský intervenční fond, jehož prostřednictvím dotace poskytuje Ministerstvo zemědělství České republiky. Toto ministerstvo v současné době nabízí program rozvoje venkova 2014-2020. Autor si uvědomuje, že poskytovatelé dotací mají omezenou finanční kapacitu, kterou poskytují na opravu kulturního dědictví. Proto by město mělo sledovat nově připravované programy pro rok 2015. Jedná se o nový program „Udržování a obnova kulturního dědictví venkova,“ který je ve fázi rozpracování.

Další aktuální možností je získat dotace z ministerstva kultury pro rok 2015. Byl vytvořen „Program na obnovu kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností.“ Žádosti lze podat do 15. září 2015.

V průzkumu byly osloveny také Českobratrská církev evangelická, Apoštolská církev, římskokatolická církev u Matky Boží a římskokatolická církev u sv. Jakuba, která je

podle dostupných informací vlastníkem kaple Marie Pomocné. První tři zmiňované potvrdily, že nejsou vlastníky drobných církevních staveb a římskokatolická církev u sv. Jakuba na dotazy nereagovala.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že se občané z Jihlavy a okolí zajímají o stavby drobné církevní architektury průměrně. O něco větší přehled o těchto stavbách měli lidé věřící. Celkově zastávají názor, že jsou součástí našeho kulturního dědictví a ohodnotili je stupněm dobrý stav, dle autorovy stupnice. Zde se s autorem mírně neshodli. Výsledkem jeho šetření bylo nejvíce staveb ve vybraném vzorku ve vynikajícím a velmi dobrém stavu

Závěrem lze říci, že o drobné církevní stavby společnost jeví zájem a je si vědoma jejich odkazů. Bylo by tedy vhodné tyto drobné církevní stavby pravidelně udržovat a obnovovat, aby mohly dalším generacím sdělovat své příběhy.

Použité zdroje

Knižní díla

1. BARTUŠEK, A. *Umělecké památky Jihlavy*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství Havlíčkův Brod, 1960.
2. BAZAL, K. *Kapličky a drobné sakrální stavby Sedlčanska*. vyd. 1. Ilustrace Pavel Kostka. Sedlčany: Městská knihovna Sedlčany, 2006, 77 s. ISBN 80-239-6813-0.
3. BELISOVÁ, N. *Chraňte památky-- , --půjčte jim na zimu svetr: sborník příspěvků semináře věnovaného obnově drobných památek v krajině, Děčín 2008*. Krásná Lípa: Správa Národního parku České Švýcarsko, 2008, 174 s. ISBN 978-80-254-3362-1.
4. HÁJEK, Tomáš. *Zánik a vznik památkových péčí: filozofie památkové péče*. 1.vyd. Praha: Epoque, 2005, 197 s. ISBN 80-86328-71-6.
5. HÁJEK, T., BUKAČOVÁ I. *Příběh drobných památek: (od nezájmu až k fascinaci)*. Lomnice nad Popelkou: Jaroslav Bárta, Studio JB, 2001, 137 s. Krajina domova, sv. 1. ISBN 8090090397.
6. HÁJEK, P., NOVOTNÁ, H., VINAŘOVÁ, A., VAVERKOVÁ, Z., LAVIČKA, R. *Obnova a údržba drobné sakrální architektury: základní principy a zásady*. Vyd. 1. České Budějovice: Halama, 2010, 48 s. ISBN 9788087082188.
7. JAROŠ, Z. *Jihlavské nemovité památky*. Jihlava: Muzeum Vysočiny, 2002. ISBN 80-86382-07-9.

Zákony

8. Česká republika. Zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1958. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/odbor-pamatkove-pece/pamatkova-pece-v-cr-18035/>
9. Česká republika. Zákon č. 20/1987 Sb.: památkový zákon. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1987. Dostupné z: <http://www.npu.cz/zakon-o-statni-pamatkove-peci/>